



חק לישראל – פרשת כי תצא יום ה'

(כד) וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּרֵאוֹתָם אֶת הָאִישׁ וַיִּגְסוּ מִפְּנֵיו וַיִּירָאוּ מְאֹד: (כד) וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּמוֹחֲזִיהוֹן יֵת גְּבֵרָא וּפִיכּוּ מִן קַדְמוּהֵי וּדְחִילוּ לְחֻדָּא:
 (כה) וַיֹּאמֶר אִישׁ יִשְׂרָאֵל הֲרֵאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלֶה הַזֶּה כִּי לְחָרֹף אֶת יִשְׂרָאֵל עָלָה וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִכְנֹוּ יַעֲשֶׂרְנֹו הַמֶּלֶךְ עֶשֶׂר גְּדוֹל וְאֶת בֵּיתוֹ יִתֵּן לוֹ וְאֶת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה חֲפְשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל: (כה) וְאָמַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַחֲזִיתוֹן גְּבֵרָא דְסַלִּיק הַדִּין אַרְי לְחֻסְדָּא יֵת יִשְׂרָאֵל סַלִּיק וַיְהִי גְבֵרָא דִיקְטְלִינִיָּה יַעֲתֵרִינִיָּה מִלְכָּא עוֹתֵר סְגִי וַיֵּת בְּרֵתִיָּה יֵתֵן לִיָּה וַיֵּת בֵּית אֲבוּהֵי יַעֲבִיד חוֹרִין רַבְרַבִּין בְּיִשְׂרָאֵל:
 (כו) וַיֹּאמֶר הָיָה אֵל הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ לְאָמֹר מַה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת הַפְּלִשְׁתִּי הַלְזוֹ וְהִסִּיר חֲרָפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הָעֹרֵל הַזֶּה כִּי חָרַף מֵעֲרֻכּוֹת אֱלֹהִים חַיִּים: (כו) וְאָמַר דוֹד לְגַבְרִיא דְקִימִין עֵמִיָּה לְמִימֵר מַה יַעֲבִיד לְגַבְרָא דִיקְטוֹל יֵת פְּלִישְׁתָּאָה דִּיכִי וַיַּעֲדִי חֻסְדָּא מֵעַל יִשְׂרָאֵל אַרְי מִן פְּלִישְׁתָּאָה עֹרֵלָא הַדִּין אַרְי חֻסְדֵּי עַבְדֵּי קֻרְבָּא דְעֵמִיָּה דִּי קִימָא:

רָש"י

(כז) שומר הכלים – של בני הכזא:
 (כג) ממערות פלשתים – כתיב, רבותינו
 לרשו (סוטה מז ב): מאה בני אדם הערו
 כעפרה אמו, כשפירקה מאחרי כות ונעמי
 חמותה:
 (כה) יעשה חפשי – מדברים האמורים
 במשפטי המלוכה:

כתובים – תהילים פרק קט ט'-יג'

(ט) יִהְיוּ בְנֵי יִתּוּמִים וְאֲשֶׁתוֹ אֶלְמָנָה: (ט) יְהוֹן בְּנוֹי יִתְמֵי וְאֶתְתִּיָּה אֶרְמֶלְתָּא:
 (י) וְנוֹעַ יְנוּעוּ בְנֵי וְשֹׂאֲלוֹ וְדַרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: (י) וְאֶטְלֵטְלָא יֶטְלֵטְלוֹן בְּנוֹי וְשֹׂאֲלוֹן וְתַבְעוֹן מִדְּהוּת צִרְתָּהוֹן:
 (יא) יִנְקֹשׁ נוֹשָׂה לְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיִּבְזֹו זָרִים יִגְיעוּ: (יא) יִגְבַּב מְזוּפָּא לְכָל דִּילִיָּה וַיִּבְזוֹן נִבְרָאִין לִיעוֹתִיָּה:
 (יב) אֵל יְהִי לוֹ מִשֵּׁן חֶסֶד וְאֵל יְהִי חוֹנֵן לִיתּוּמָיו: (יב) לֹא יְהִי לִיָּה נְגִיד חֻסְדָּא וְלֹא יְהִי לִיָּה חֵיס עַל יִתְמוּי:
 (יג) יְהִי אַחֲרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחַר יִמַּח שְׁמֵם: (יג) יְהִי סוֹפִיָּה לְאַשְׁתַּעֲיָא בְּדֵר אַחֲרֵן יִתְמַחֵי שְׁמֵהוֹן:

רָש"י

(ח) פקודתו – גדולתו פרבוסטיא"ה בלעז
 כמו ופקד המלך פקידים (אסתר ז 7):
 (י) ושאלו ודרשו מחרבותיהם – הכל ישאלו
 עליה מה נהיתה בפלוני ופלוני מתוך קול
 חורבה שאל עליהם. ודרשו – משמע מאת
 אחרים שהרי נקוד חטף קמץ וכן ושאלו מפי
 אחרים הוא משמע שישאלו אחרים עליהם,
 ויש לפתור ושאלו ממשקל חזק יהיו משאלים
 על הפתחים:
 (יא) ינקש נושה לכל אשר לו – אדם הטורח
 מחזיר ולהוט לעשות דבר נופל בו לשון
 מתנקש כלומר מוטרף ומחלצט כמו (דניאל
 ה) וארכובתיה לא ללא נקשן וכן פן תנקש
 אחריהם אף כאן יהיה הנושה בעשו את
 עבודתו שנאמר ורצ יעצד לעיר, ל"א יהיה

חק לישראל – פרשת כי תצא יום ה'

דבור אחר שיבא אחר כורתו ימח שמו וטבעו
שאפילו זכרון לא יפול עליו צפי הדור הנולד
בעול' לאחר שנשחת שמו שארטרמיר"א
בלעז:

הנושה נוגע ונקרב לכל אשר לו ינקש
שייטאופי"ץ בלעז יהי משפט הנושה נוקש
ונשען על כל ממונו וזהו יעקב הנושה בעשו
את עבודתו שנאמר ורב יעבד לעיר מלאתי

משנה – ערכין פרק א'

(א) הכל מעריבין, ונעריבין, נודרים, ונדרים, כהנים ולוים וישראלים, נשים
ועבדים. טמטום ואנדווגינוס, נודרים ונדרים ומעריבין, אבל לא נעריבין,
שאינו נעריבין אלא זכר ודאי ונקבה ודאית. חרש שוטה וקטן, נדרין ונעריבין,
אבל לא נודרין ולא מעריבין, מפני שאין בהם דעת. פחות מבן חדש, נדר
אבל לא נעריבין:

פלוני עלי. או אמר הוא עצמו, דמי עלי:
כהנים ולוים – כהנים אכטריכא ליה
לאשמועינן לנעריבין, דסלקא דעתך אמינא
הואיל וכתוב (שם) והעמידו לפני הכהן
והעריד אותו הכהן, ישראל לפני כהן ולא כהן
לפני כהן, הלכך כהן ליתיה בעריבין דאי עני
הוא לא קרינא ציה והעמידו לפני הכהן,
קמשמע לן דכהנים איתנהו בחורת ערכין.
ואידי דתנן כהנים, תנן לוים וישראלים:
נשים ועבדים – והאשה משלמת כשתתאלמן
או תתגרש, והעבד כשישתחרר: טומטום
ואנדווגינוס נודרים ונדרים – שהרי יש להם
דמים: ומעריבין – את אחריס. אם אמרו
ערך פלוני עלי, נותנים ערך אותו פלוני: אבל
לא נעריבין – אם אמר ערכי עלי, או אמר
אחר עליהם ערך פלוני עלי, לא אמר כלום.
דזכר ונקבה אמורים בפרשת ערכין, עד
שיהיה זכר ודאי או נקבה ודאית: פחות מבן
חודש נדר – אם אמר, דמיו עלי. שהרי שזה
דמים כל שהן: אבל לא נערך – שלא נאמר
ערך בפרשה אלא מבן חודש ומעלה:

רע"ב – (א) הכל מעריבין – הכל, לאתויי
בן שלש עשרה שנה ויום אחד ולא הביא שתי
סערות, שהוא מעריד. והוא מופלח הסמוד
לאיש. ומופלח אקרי ליה, לפי שבדקים אותו
אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם
מי הקדיש. רע"ג דאיש כי יפליא כתיב
(ויקרא כז), כשהוא סמוד לפרקו קרוי איש
לענין זה. והכל דקאי נמי על נערכים,
לאתויי מנוול ומוכה שחין שאין שוין דמים.
דסלקא דעתך אמינא נדר בערכין כתיב (שם),
כל שישנו דמים ישנו בעריבין, כל שאינו
דמים אינו בעריבין, קמשמע לן. והכל דקאי
על נודרים, משום נידרים נקט ליה. ונידרים
גופיה אכטריד, לאתויי פחות מבן חודש שהוא
נידר רע"פ שאינו נערך: מעריבין – אם אמר
על אחד, ערך פלוני עלי, נותן ערך אותו
פלוני כפי שניו כמו שקוב בפרשת ערכין,
שהערך נותן לפי שנים של נעריבין: ונעריבין –
אם אמר אחר עליו, ערך פלוני זה עלי. או
אמר הוא עצמו, ערכי עלי: נודרים – אמר,
דמי פלוני עלי, אריך שיתן כמו שהוא יפה
למכור בשוק: ונידריין – אמר אחר עליו, דמי

(ב) הנקרי, רבי מאיר אומר נעריבין אבל לא מעריבין. רבי יהודה אומר, מעריבין
אבל לא נעריבין. זה וזה מודרים, שנודרין ונדריין:

איש כי יפליא, ריבה כל איש ואפילו נכרי
במשמע. ר' מאיר סבר, נכרי נערך ולא
מעריד, שכן מלינו שריבה הכתוב בנערכים

רע"ב – (ב) הנכרי, ר' מאיר אומר נערך –
חרי קראי כתיבי בפרשת ערכין, חד ריבוי
וחד מיעוט. בני ישראל, מיעט את הנכרי.

חק לישראל – פרשת כי תצא יום ה'

כר' יהודה. הלכך נכרי שאמר ערך ישראל פלוני עלי, חייב ליתן כפי שניו הערך הקצוב צפרסה. וישראל שאמר ערך נכרי פלוני עלי, או נכרי שאמר ערכי עלי, לא אמר כלום:

יותר מצממריכים, שהרי חרש שוטה וקטן נערכין אצל לא מעריכין, הלכך שדי מיעוטא למעריך, וריבויא לנערך: ר' יהודה אומר נכרי מעריך ולא נערך – סכן מלינו טומטום ואנדרונוס מעריכים ולא נערכים. והלכה

(ג) הגוסס, והיציא להרג, לא נדר ולא נערה. רבי חנינא בן עקיבא אומר, נערה, מפני שדמיו קצובין (אבל אינו נדר, מפני שאין דמיו קצובין). רבי יוסי אומר, נדר ומעריך ומקדיש. ואם הזיק, חייב בתשלומין:

אומר כו' – ר' יוסי ותנא קמא לא פליגי צנודר ומעריך ומקדיש. כי פליגי באם הזיק. תנא קמא סבר, אם הזיק פטור מן התשלומים. ואע"פ שמזיק חייב בתשלומין מן התורה, מלוא הכתובה בתורה לאו ככתובה צטר דמיא, אלא כמלוא על פה, ומלוא על פה אינו גובה מן היוצאים. ורבי יוסי סבר, מלוא הכתובה בתורה כמלוא הכתובה צטר דמיא וגובה מן היוצאים. והלכה כתנא קמא. אצל לאחר שתקנו דמלוא על פה גובה מן היוצאים, בית דין גובין מממונו ומשלמים

רע"ב – (ג) הגוסס לא נדר – ללאו בר דמים הוא, לדמיתה הוא עומד: ולא נערך – דכתיב והעמידו והעריכו, והאי לאו בר העמדה והערכה הוא: והיולא ליהרג – סנגמר דינו צבית דין של ישראל. אצל יולא ליהרג על פי המלכות, לא שנה מלכי ישראל ולא שנה מלכות של נכרים דברי הכל מעריך ונערך: לא נדר – ללאו בר דמים הוא: ולא נערך – דכתיב (ויקרא כז) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה. ור' חנינא בן עקיבא לאמר נערך, מוקי להאי קרא דכל חרם אשר יחרם לדרשא אחריית: ר' יוסי

(ד) האשה שהיא יוצאה להרג, אין ממתינין לה עד שתלד. ישיבה על הפשוטה, ממתינין לה עד שתלד. האשה שנהרגה, נהנין בשערה. בהמה שנהרגה, אסורה בהנייה:

קאמר, אלא פאה שהיתה לה משער אשה אחרת קשורה לשערה. ודוקא כשאמרה תנו אותה לבתי או לפלונית, דכיון דאמרה תנו גליא דעתה ללא ניחא לה דתהוי כגופה לאתסורי, וכנטולה מחיים דמיא. אצל צענין אחר אסור, שנויי המת אסורים בהנאה: בהמה שנהרגה אסורה בהנאה – אפילו שערה:

רע"ב – (ד) אין ממתינין לה עד שתלד – דמהו דתימא ולדות ממונא דבעל הן דכתיב (שמות כא) כאשר יסית עליו בעל האשה, ולא נפסדינהו מיניה, קמשמע לן דכתיב (דברים כב) ומתו גם שניהם, גם לרבות את הולד: ישיבה על המשצר – מקום מושב האשה היולדת קרוי משצר: ממתינין לה עד שתלד – דכיון דנעקר לנאת, גופא אחרינא הוא ואינו כגוף אמו: נהנין בשערה – לאו שערה ממש

גמרא – ערכין דף ו' ע"א

תנו רבנן סלע זו לצדקה עד שלא באתה ליד גבאי מותר לשנותה משבאתה ליד גבאי אסור לשנותה איני והא רבי ינאי יזיף ופרע שאני רבי ינאי דניחא להו לעניים דכמה דמשהי מעשי ומייתי להו תנו רבנן ישראל שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת אסור לשנותה סבר רבי חייא בר אבא

חק לישראל – פרשת כי תצא יום ה'

למימרו לא שנא לדבר הרשות ולא שנא לדבר מצוה אמר רב אמי הכי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר לשנותה מדאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן עובד כוכבים שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת עד שלא נשתקע שם בעליה אסור לשנותה משנשתקע שם בעליה מותר לשנותה למאי אילימא לדבר הרשות מאי איריא עובד כוכבים אפילו ישראל נמי אלא לדבר מצוה וטעמא דעובד כוכבים הוא דפעי אבל ישראל דלא פעי שפיר דמי שעזרק טייעא אינדב שרגא לבי כנישתא דרב יהודה שנייה רחבא ואיקפד רבא איכא דאמרי שנייה רבא ואיקפד רחבא וא"ד שנייה חזני דפומבדיתא ואיקפד רחבא ואיקפד רבה מאן דשנייה סבר דלא שכיח ומאן דאיכפד סבר זמנין דמקרי ואתי:

רש"י על הגמרא

מכלל דישראל ללא פעי שרי לשנוי לדבר מצוה דאי בישראל אסור ל"ל למנקט עובד כוכבים: שלא נשתקע שם בעליה ממנה – שעדיין אומרים זו היא מנורה נדבתו של פלוני עובד כוכבים: אסור לשנותה – דפעי: ולמאי – קאמר ר' אסי דאסור לשנותה אילימא כו': שעזרק – עובד כוכבים היה: לא שכיח – שעזרק במתא דליפעי שסוחר היה ומחזר בעיירות:

רבי ינאי – גבאי הוה ויזיף מעות הלדקה לאורכו ופרעו: דכמה דמשהי – רבי ינאי דלית ליה זוזי למפרע ניהא להו לעניי: דמעשה – רבי ינאי לציבורא וואמר דלית ליה מעות לחלק לעניי וכופה אותם ללדקה ואיכא רווחא לעניי: מנורה – כמשמעה: נר – קרוי שו"ל של כסף או של זהב: מדאמר ר' אסי כו' – כלומר מדנקט ר' אסי עובד כוכבים דפעי ולועק למה שניתם ממה שנתתי

זוהר – נשא דף קכב' ע"א

רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי מאושא ללוד, אמר רבי יהודה (יצחק) גימא מילין דאורייתא ונגיל. פתח רבי יהודה (ס"א יצחק) ואמר, (שמות כא) כי יפתח איש בור או פי יכרה איש בור וגו'. מה פתיב בתריה, בעל הבור ישלם וגו'. ומה על דא פה, מאן דגרים לאבאשא עלמא בחובוי על אחת במה וכמה. אלא תנוהנא דאף על גב דאבאיש עלמא, אמאי אית ליה תשובה, כמה דכתיב איש או אשה פי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב:

אלא ודאי דא מהנניא להו, בגין דעביד תשובה, בבכיבול הוא עביד ליה ממש. דהא מה דפגים לעילא, אתקין ליה, ובמה בתשובה. דכתיב איש או אשה פי יעשו וגו', והתודו את חטאתם והשיב, ותשובה אתקין כללא, אתקין לעילא, אתקין לתתא, אתקין לגרמיה, אתקין לכל עלמא:

פתח רבי יצחק (ס"א יהודה) אבתריה ואמר, (דברים ד) בצר לה ומצאנה כל הדברים האלה וגו'. בצר לה, מכאן דתשובה מעליא מכלא, עד לא ישרי

חק לישראל – פרשת כי תצא יום ה'

דינא בעלמא. דבתר דשרי דינא תקיף חיליה מאן יעבר ליה מעלמא ויסלק ליה. דהא (דף קכ"ב ע"ב) בין דשאר דינא, לא אסתליק עד דישתלים. בתר דאשתלים, ועבד תשובה, אתקין עלמין בלהו. משמע, דכתיב ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, וכתיב ושבת עד יי אלהיך וגו'. כי אל רחום יי אלהיך וגו':

באחרית הימים, מאי איכא חכא. אלא לאכללא פנסת ישראל, דאיהי בגלותא, ואשתכחח בעאקו דלהון, ולא שבקת לון לעלמין. ובגין כך קודשא בריך הוא אף על גב דאשרי דינא בעלמא, בעי דיהדרון ישראל בתשובה, לאוטבא להו בהאי עלמא, ובעלמא דאתי, ולית לה מאן דקאים קמי תשובה:

תא חזי, אפילו פנסת ישראל, תשובה אקרי. ואי תימא (תשובה) עלאה (ס"א מעליא) (נ"א ואת עלאה) מפל אתר לא שכיח, אלא דא אקרי תשובה, כד אהדר רחמי לקבלהא, והיא תבת על כל אינון אוכלסין וינקא לון. ותשובה מעליא, כד אתמסר נפשא לגבה, ונטיל לה בזמנא דאיהי בתשובה, כדין פלא אתתקון לעילא ותתא, ואתתקון הוא, וכל עלמא:

חייבא חד בעלמא, קלקולא דכמה אחרנין בגיניה. ווי לחייבא, ווי לשביביה. תא חזי, יונה, בגין דלא בעא למהן בשליחותא דמאריה, כמה בני נשא הוו אתאבידו בגיניה בימא, עד דכלהו אהדרו עלוי, ודאינו ליה בדינא בימא, וכדין אשתזיבו בלהו, וקודשא בריך הוא חס עליה לבתר, ושזיב כמה אוכלסין בעלמא. אימתי. כד אהדר למאריה מגו עקתיה. הדיא הוא דכתיב, (יונה ב) קראתי מצרה לי אל יי ויענני. וכתיב, (תהלים קיח) מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה וגו':

הלכה – הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד'

(1) בירך על הפת פטר את הפרפרת שאוכלין בהן הפת ממיני התבשיל ופירות וכיוצא בהן אבל אם בירך על הפרפרת לא פטר את הפת בירך על מעשה קדירה פטר את התבשיל בירך על התבשיל לא פטר את מעשה קדירה:

(2) גמר בלבו מלאכול או מלשתות ואח"כ נמלך לאכול או לשתות אף ע"פ שלא שינה מקומו חוזר ומברך ואם לא גמר בלבו אלא דעתו לחזור לאכול ולשתות אפילו פסק כל היום כולו אינו צריך לברך שנית:

לע"נ

זאב וזיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמואל, דינאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.